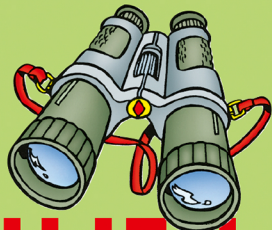

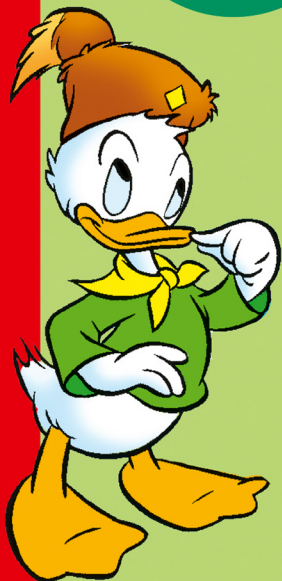

WALT DISNEY

SUDENPENTUJEN LINTUKÄSIKIRJA

PALJON
TIETOA
LINNUISTA!

TAMMI

Tämän uudistetun laitoksen ensimmäinen painos
Teoksen alkuperäisen laitoksen on julkaissut Sanoma Magazines Finland Oy vuonna 2005.

Copyright © Walt Disney Enterprises, Inc.

Tämän uudistetun laitokset julkaisija: Tammi, 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Kirjoittanut Lasse J. Laine

Toimittanut Paula Antila

Kuvitus: Disneyn taiteilijat

Sivujen 17, 61 ja 83 piirroksat: Pentti Karvinen

Valokuvat: katso luettelo sivulla 142

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

ISBN 978-952-04-8111-7

WALT DISNEY

SUDENPENTUJEN LINTUKÄSIKIRJA

Kirjoittanut Lasse J. Laine

TAMMI • HELSINKI

Sisällysluettelo

Yleistä linnuista	8
Yhden tähden T.I.R.P.P.A.	16
Tuttuja lintuja ja mestarilaulajia.....	18
Kahden tähden T.I.R.P.P.A.	40
Ilmojen valtiaista vesilintuihin.....	42
Kolmen tähden T.I.R.P.P.A.	60
Pihapiirin linnuista kalastajiin	62
Neljän tähden T.I.R.P.P.A.	82
Kotikulmilta kaukomaille	84
Viiden tähden T.I.R.P.P.A.	106
Kuuden tähden T.I.R.P.P.A.	107
Pesiä, kummajaisia ja höyheniä.....	108
Seitsemän tähden T.I.R.P.P.A.....	120
Taruolennoista häkkilintuihin	122
Kahdeksan tähden T.I.R.P.P.A.	125
Hyöty- ja koristelinnut	126
Yhdeksän tähden T.I.R.P.P.A.	128
Lintuharrastus	129
Kymmenen tähden T.I.R.P.P.A.	133
Bongauslista.....	134
T.I.R.P.P.A.-todistus	135
Vastaukset.....	137
Hakemisto	139

Johdanto

Tämän Sudenpentujen lintukäsikirjan avulla pääset kurkistamaan lintujen maailmaan Ankkalinnan sudenpentujen matkassa. Tutustut kotikulmien tuttuihin siivekkäisiin ja kaukomaiden erikoisuuksiin. Pääset myös miettimään ratkaisuja visaisiin kysymyksiin ja tehtäviin. Kun tiedät vastaukset kaikkiin kysymyksiin, sinäkin saat sudenpentuarvonimen ”Kymmenen tähden T.I.R.P.P.A.” eli ”Todellinen Ilmojen Ratsastajien Pettämätön ja Perusteellinen Asiantuntija”!

Lintuja on kaikkialla, ja niiden hyvinvointiin voi jokainen vaikuttaa. Lintuja voi ruokkia ja niille voi rakentaa koteja. Luonnon kunnioittaminen ja suojeleminen on jokaisen sudenpennun kunnia-asia.

Lintuja on kaikkialla

Maaailmassa on noin 10 000 lintulajia joista lähes 3/4 on kotoisin Etelä-Amerikasta.

Lajien kirjo on runsain sademetsissä ja vähiten lintuja on kylmillä seuduilla, mutta jopa Etelämantereella niitä pesii.

Kukin lintulaji on sopeutunut elämään tiettyssä elinympäristössä. Jotkut linnut, kuten peippo ja pajulintu, pärjäävät monenlaisissa metsäisissä maisemissa. Toiset lajit menestyvät ravinnon tai pesimäpaikkojen takia vain tietynlaisissa maastoissa kuten kosteikoilla, ulko-luodoilla tai tuntureilla.

Suojellaan lintuja

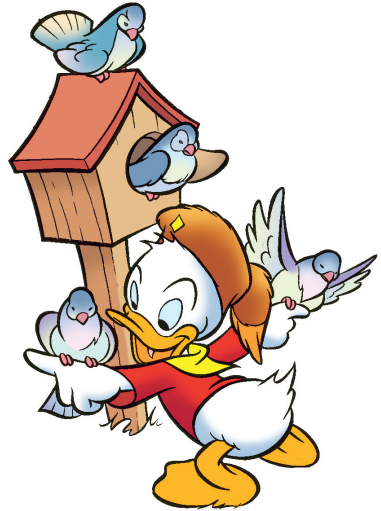
Osa lintulajeista on vaarassa kuolla sukupuuttoon elinympäristöjen tuhoutumisen takia. Monet kansainväliset suojeluyhdistykset, kuten BirdLife ja WWF, ovat kuitenkin toimineet tehokkaasti suojelun saralla ja laajoja alueita on saatu luonnon-suojelualueiksi. Muita lintujen uhkia ovat mm. kansainvälinen laitton eläinkauppa, salametsästys ja väestönkasvu.

Asuinalueiden tuhoutuessa monet lintulajit käyvät ensin harvinaisiksi ja lopulta häviävät. Vain harvat lintulajit pystyvät muuttamaan vuosituhansien saatossa opittuja käyttäytymistapojaan, joiden avulla ne ovat menestyneet tietyissä elinympäristöissä. Tilanne on vakavin tropiikissa, missä erityisesti rannikkosademetsää yhä kaadetaan hallitsemattomasti.

Pesäpöntöt

Monet linnut rakentavat pesänsä puunkoloon, joita tikat hakkaavat lahopuihin. Ihminen voi auttaa lintuja asuntopulassa, sillä kololinnut hyväksyvät mieluusti asunnoikseen linnunpöntöt. Tarkat teko-ohjeet löydät alan kirjoista ja esimerkiksi BirdLifen nettisivuilta. Kololintuja ovat mm. tali-, kuusi- ja sinitiainen, kirjosiippo, kottarainen, käenpiika, leppälintu, varpunen ja pikkuvarpunen. Myös jotkut isot lajit pesivät pöntöissä. Sellaisia ovat mm. monet pöllöt, uuttukyyhky, telkkä, uivelo ja isokoskelo.

Kuusi- ja sinitiaisen pöntön suuaukon läpimitta on 28 mm, talitiaiselle ja kirjosiepolle käy 33 mm:n aukko, kottaraiselle, käenpiialle ja leppälinnulle 50 mm. Metallivahvike pitää oravat loitolla.

Lintujen laulu

Laulu syntyy äänielimessä eli *syrinxissä*, joka sijaitsee keuhkoputkien haarautumakohtassa. Parhaimmat laulajat kuten kottarainen ja satakieli voivat laulaa kahta eri aihetta samanaikaisesti!

Harmaasiepon tirskahteleva laulu kuuluu vain muutaman kymmenen metrin päähän, mutta kaulushaikaran basso kantaa jopa kuuden kilometrin päähän veden ylitse.

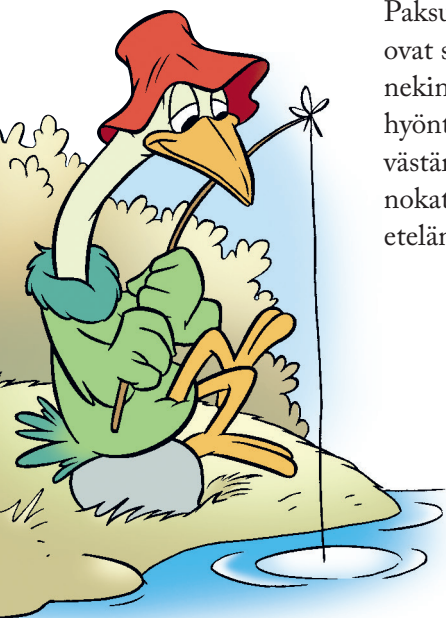

Innokkaimmat koiraat laulavat jopa 5000–7000 säettä vuorokaudessa.

Laulullaan koiras ilmoittaa varaamastaan pesimäpalstasta eli reviiristään muille koiraille ja houkuttelee naarasta luokseen. Tikkojen rummutus, pöllöjen huhuilu ja haukkojen ja kahlaajien soidinlennot ajavat samaa asiaa.

Ravinto

Paksunokkaiset varpuset ja peipot ovat siemensyöjiä, mutta kesällä nekin ruokkivat poikasiaan tuhdilla hyönteisravinnolla. Kirjosieppo ja västäräkki ovat hyönteissyöjiä. Niidet nokat ovat ohuet. Ne muuttavat talveksi etelän hyönteisapajille.

Varislinnut menestyvät kaikki-ruokaisina hyvin, vaikka niiden elinympäristössä tapahtuisi suuriakin muutoksia. Monille linnuille kelpaavat sekä kasvien osat että pikkueläimet, vuodenajan ja tilanteen mukaan vaihdellen. Käpylinnut pärjäävät kuitenkin vain männyn tai kuusen siemenillä. Katovuosina ne lentävät käpyisemmille maille.

Merimetso kalastaa sukeltamalla. Väkäkärkinen pitkä nokka soveltuu hyvin kalojen pyytämiseen.

Rakenne

Lintujen sydän läpättää
200–1000 kertaa minuutissa,
lentäessä ja muissa rasituksissa
lyöntirytmiksi voi kolminkertaistua.

Nokka ja jalat kertovat linnun ravintotavoista. Haukat ovat saalistajia, niillä on vahvat kynnet ja koukkunokka. Isokoskelon pitkä väkäsnokka soveltuu kalastukseen kuten haikaroiden tikarinokkakin. Koska linnuilla ei ole hampaita, ruoka pitää hienontaa jollakin toisella tavalla. Linnut nielevät pieniä kiviä, jotka toimivat lihasmahassa ikään kuin jauhinkivet.

Linnuilla on hyvä näkö ja kuulo. Lisäksi linnuilla on paljon erityiskykyjä, joiden avulla ne selviytyvät vaativista muuttolennoista. Ne voivat aistia maan magneettikentän ja suunnistaa auringon ja tähtien avulla.

Muuttaako vai talvehtia?

Kun hyönteisravinto syksyn myötä vähenee, monet linnut muuttavat etelään. Joistakin lajeista, kuten variksista, osa muuttaa ja osa jää. Useista lajeista jättäytyy pieniä määriä kokeilijoita, joista jotkut selviävät kevääseen. Leudot syksyt ja talvet sekä ruokinta ovat lisänneet talvehtijoiden määriä.

Lintuja, jotka eivät muuta, sanotaan paikkalinnuiksi. Suomessa on 35 paikkalintua, jotka kestävät pohjoisen talvea. Silti osa niistä kuolee nälkään, sairauksiin tai tulee syödyksi.

Runsaimmat talvilintumme:

talitiainen	5 miljoonaa
hömötiainen	4 milj.
keltasirkku	2–3 milj.
hippiäinen	2–3 milj.
töyhöttiäinen	1–1,5 milj.

Helsingin yliopiston
Luonnontieteellinen
keskuse museo
huolehtii lintujen
runsauslaskennoista.

Lento on ilmassa soutamista

Kun linnut lentäessään räpyttävät siipiään, siipien kärkiosat työntävät lintua eteenpäin kuin potkurit. Ilmassa linnut pysyvät siipien alle muodostuvan ns. nosteen takia, sitä helpommin mitä kovempi on vauhti. Lintu ohjailee lentoaan pyrstönsä ja siivenkärkiensä avulla.

Monet isot linnut, kuten kurjet ja kotkat, kohoavat ylöspäin kuin hissillä käyttäessään hyväkseen nousevia ilma-virtauksia. Pitkät ja leveät siivet ovat sopeutuneet kaarteluun ja liitelyyn.

Osa lintujen luista on onttoja ja kevyitä. Keuhkojen laajentumina kehittyneet ilmapussit helpottavat myös lentämistä.

Yhden tähden T.I.R.P.P.A.

Tässä kirjassa on kymmenen tehtäväsivua tai -aukeamaa. Ne eivät ole tiukkapipoisia testejä, vaan hauska keino oppia uusia asioita. Arvaa, jollet tiedä. Kun katsot lopuksi vastaukset kirjan takaosasta, voit painaa mieleesi monenlaisia asioita.

Kuten viereisestä kuvasta huomaat, kauas on pitkä matka. Karttaan on merkitty neljän Suomessa pesivän linnun muuttoreitti. Tiedätkö, minne alla mainitut linnut lentävät talveksi?

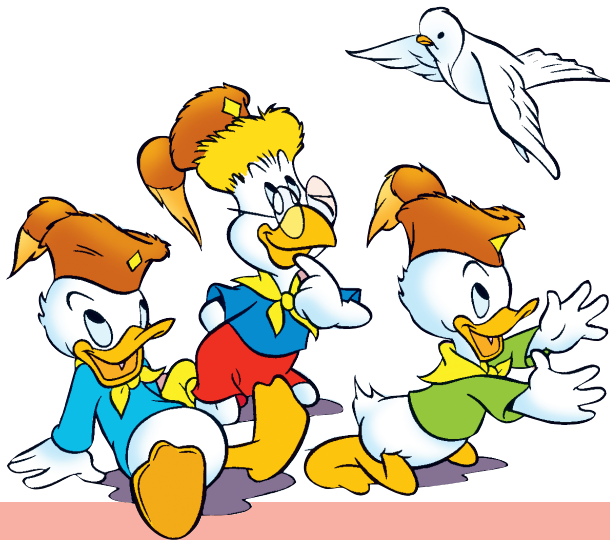

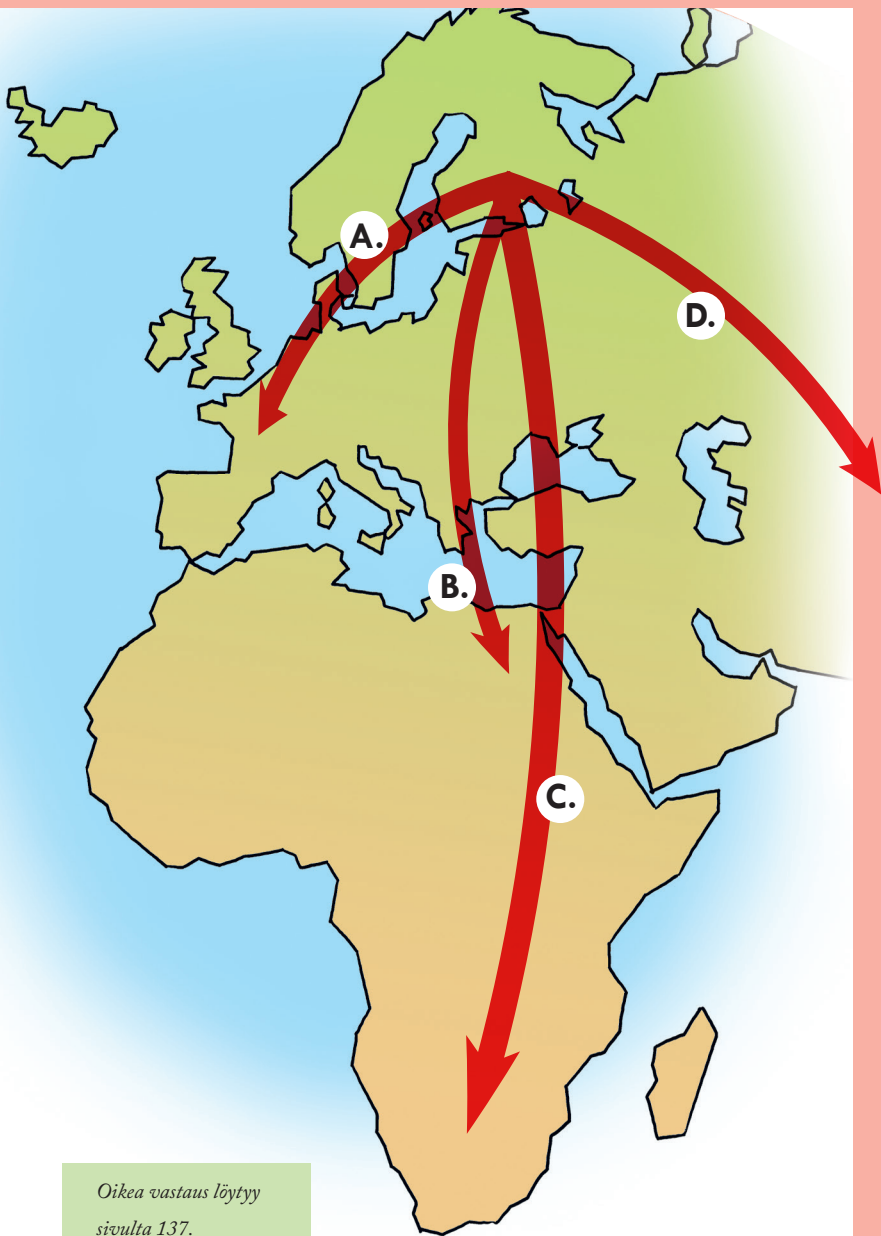
1. haarapääsky

3. västäräkki

2. sepelkyyhky

4. sinirinta

*Oikea vastaus löytyy
sivulta 137.*

Korppi

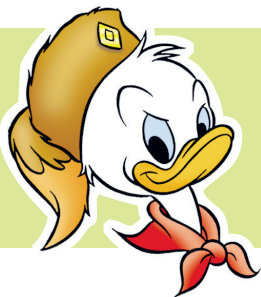
Corvus corax

68 cm

Korppia pidetään viisaimpana lintunamme. Se on arka ja harkitseva lintu ja välttää ihmisen läheisyyttä.

Korpin ääntely ei ole suloista liverrystä, mutta vaihtelevaa se on. Ilmeisesti se osaa ilmaista monenlaisia asioita. Myös linnun mieliala vaikuttaa sen sanomisiin.

Korpit ovat leikkisiä. Skotlannissa eräs mies ihmetteli, kun korpit viettivät ”laskiaista”. Ne lensivät lumisen mäennyppylän laelle ja laskivat sieltä toistuvasti pää alaspäin selällään liukuen rinteen alas. Lintutieteilijät eivät tätä uskoneet, mutta miehellä oli näyttää valokuva tapahtuneesta – kauan ennen kuvamanipulaatioiden tuloa.

A large illustration of a crow in flight, with its wings spread wide, flying over a landscape. In the background, there is a log cabin and a tree with some green leaves. The crow is the central focus of the illustration, with its body and wings rendered in black and white, and its wings showing some green shading. The background is a simple landscape with a log cabin and a tree.

Korppi pesii koko Suomen alueella. Se aloittaa pesimäpuuhat jo maaliskuulla. Eteläisessä osassa maata korpit voivat lentää soidinta jo helmikuussa. Korpit rakentavat puuhun ison risulinnan.

Talitiainen

Parus major

15 cm

Talitiaista on kutsuttu myös pakkastiaiseksi.

Talitiainen on utelias, kekseliäs ja touhukas pikkulintu, joka viihtyy ihmisen lähellä, mutta pesii myös metsissä ja syrjäseuduilla.

Talitiainen on kololintu. Se pesii tikankoloon tai muuhun puunonkaloon, joskus vanhaan postilaatikkoon tai rakennuksen sopukkaan ja yleisesti linnunpönttöön. Talitiaisen poikaset ovat suloisia untuvapalloja ja vaativat äänekkäästi ruokaa *tii-tii*-komentoillaan.

Muutama vuosikymmen sitten kaikki talitiaiset lauloivat *ti-ti-tyy*. Kaupungeissa ja taajamissa kuulee nykyään nopeaa kaksitavuista *ti-tyy* tai *tyy-ti* -laulua ja jopa yksitavuista säettä. Melu saattaa olla yksi syy laulun muuttumiseen.

SUDENPENTUJEN ASIAANTUNTEVA LINTUOPAS ANTAA ULKOILUUN UUDEN ULOTTUVUUDEN!

Tunnetun lintutieteilijä Lasse J. Laineen laatiman *Sudenpentujen lintukäsikirjan* uudistettu laitos opastaa tunnistamaan kymmenittäin kotimaisia ja monia kaukaisempienkin maiden lintuja – hauskaa knoppitietoa unohtamatta. Lintubongailu on hauska harrastus!

Lue myös:

L56.8

ISBN 978-952-04-8111-7

9 789520 481117

www.tammi.fi

